

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

КОШУРА АНДРІЙ ВІКТОРОВИЧ

УДК 37.014:796.011.3(438)«19-20»(043.3)

**РОЗВИТОК ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ
КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Мозолев Олександр Михайлович,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
професор кафедри теорії і методики фізичної
культури та валеології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Завгородня Тетяна Костянтинівна,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника», завідувач кафедри
педагогіки імені Богдана Ступарика;

кандидат педагогічних наук, доцент
Гах Роман Васильович,
Тернопільський національний економічний
університет, в.о. завідувача кафедри фізичної
культури і спорту.

Захист відбудеться «11» квітня 2017 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «09» березня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні, євроінтеграційні процеси висувають принципово нові вимоги до змісту теоретико-методологічних, нормативно-правових, організаційних основ системи фізичного виховання особистості, які мають забезпечити належний рівень формування інтелектуального потенціалу, повну реалізацію вроджених задатків, розвиток і вдосконалення здібностей людини.

Нині стратегію розвитку системи фізичного виховання у ВНЗ України визначає низка державних нормативно-правових документів, національних цільових програм України: закон України «Про вищу освіту» (2014 р.); державні програми: «Про національний план дій щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту» (2006 р.); «Про пріоритети розвитку фізичної культури і спорту в Україні» (2008 р.); Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки (2011 р.), Стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року (2016 р.); державна програма: «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016 р.).

Аналізуючи причини кризового стану розвитку фізичної культури та спорту в Україні, науковці В. Арєф'єв, Т. Базилюк, М. Воробйов, І. Гасюк, О. Горбенко, А. Дубогай, С. Єрмаков, М. Зубалій, А. Конох, Т. Круцевич, Т. Курчаба, А. Куц, В. Левицький, М. Линець, І. Лисенко, В. Мартиненко, К. Огніста, М. Приймак та ін. виділяють низку недоліків у системі фізичного виховання: застаріла система фізичного виховання й методика занять фізичними вправами у ВНЗ; відсутність дієвої системи впровадження новітніх форм і методів підготовки з фізичної культури та спорту в практичну діяльність кафедр фізичного виховання; недостатня мотивація студентів до занять фізичними вправами тощо.

З метою усунення зазначених недоліків вітчизняні науковці звертаються до європейського, зокрема польського, досвіду розвитку системи вищої освіти в контексті завдань фізичного виховання студентської молоді (А. Василюк, О. Вахріна, Я. Гречка, Л. Гриневич, І. Даценко, О. Карпенко, В. Павленко, Р. Шиян та ін.), навчання молоді фізичній культурі та спорту в закладах освіти Польщі (С. Вавренюк, Р. Гах, Н. Долгова, В. Пасічник, Л. Сергієнко та ін.) організації та розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту Польщі (Е. Вільчковський, Т. Завгородня, О. Мозолєв, Є. Приступа та ін.) з метою впровадження здобутків польської педагогічної науки у вітчизняну практику розвитку системи фізичного виховання студентської молоді України.

Вивчення досліджень польських учених із удосконалення процесу фізичного виховання в системі вищої освіти (Я. Бельські (J. Bielski), І. Біттнер (I. Bittner), М. Броніковські (M. Bronikowski), Х. Грабовські (H. Grabowski), М. Демел (M. Demel), К. Денек (K. Denek), З. Дзюбінські (Z. Dziubinski), З. Кравчук (Z. Krawczyk), Т. Мащак (T. Maszczak), А. Новаковські (A. Nowakowski), В. Осінські (W. Osinski), В. Панчук (W. Pańczyk), А. Смолен (A. Smolen), В. Циганські (W. Cyganski), З. Чапліцкі (Z. Czapliski) та ін.) сприяло накресленню

шляхів підвищення якості організації процесу фізичного виховання у ВНЗ України.

Аналіз науково-педагогічної, методичної літератури дозволив виявити низку суперечностей в історичній ретроспективі розвитку системно-організаційних, теоретико-методологічних та нормативно-правових аспектів фізичного виховання молоді з позиції євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні. Це *суперечності* між:

- рівнем розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти України та сучасними вимогами до організації та реалізації процесу фізичного виховання студентської молоді на основі європейських цінностей (зокрема в Польщі);
- європейськими стандартами щодо рівня фізичного здоров'я майбутніх фахівців та рівнем розвитку системи фізичного виховання у ВНЗ України;
- накопиченим вітчизняним досвідом фізичного виховання студентської молоді та європейськими стандартами й вимогами до системи фізичного виховання молоді у ВНЗ Європи, зокрема Польщі.

Актуальність дослідження зумовлена недостатнім висвітленням проблеми в психолого-педагогічній літературі, потребою у вивченні польського досвіду розбудови системи фізичного виховання, наявними суперечностями, які можна усунути, зумовили вибір теми дисертації **«Розвиток фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі кінця ХХ – початку ХХІ століття»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося в межах науково-дослідного плану Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та є складником тем «Теоретико-методичне обґрунтування оптимізації навчально-виховного процесу студентської молоді у ВНЗ» (номер державної реєстрації 0113U004348) та «Психолого-педагогічні основи оптимізації навчально-виховного процесу з фізичного виховання в школі та вищому навчальному закладі» (номер державної реєстрації 0113U004342). Участь автора в розробці тем полягала в тому, що: науково-теоретично обґрунтовано методологічні засади організації процесу фізичного виховання у ВНЗ Польщі, визначено етапи розвитку системи фізичного виховання Польщі, запропоновано механізми вдосконалення системи фізичного виховання у ВНЗ України.

Тему дисертації затверджено вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 1 від 24.01.2012 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 9 від 27.11.2012 р.).

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей становлення та розвитку концептуальних, системно-організаційних, теоретико-методологічних, нормативно-правових засад системи фізичного виховання студентської молоді в вищих навчальних закладах Польщі кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Відповідно до мети були визначено **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати нормативно-правові засади організації системи вищої освіти Польщі, дослідити генезис та встановити періодизацію розвитку системи

фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі кінця XX – початку XXI століття.

2. Визначити та розкрити структуру, мету, завдання та принципи функціонування фізичного виховання у ВНЗ Польщі кінця XX – початку XXI століття.

3. Провести системно-функціональний аналіз змісту вихідних дефініцій дослідження розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі.

4. Охарактеризувати динаміку показників та визначити рівень розвитку фізичного виховання у ВНЗ Польщі на початку XXI століття.

5. Визначити тенденції розвитку системи фізичного виховання молоді у ВНЗ Польщі та можливість творчого використання польського досвіду організації фізичного виховання в системі вищої освіти України.

Об'єкт дослідження – фізичне виховання в системі вищої освіти Польщі.

Предмет дослідження – етапи, особливості та провідні тенденції розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі кінця XX – початку XXI століття.

Територіальні межі дослідження охоплюють територію сучасної Республіки Польща.

Хронологічні межі дослідження охоплюють кінець XX – початок XXI ст. *Нижня хронологічна межа* (1980 р.) визначається суспільно-політичними процесами, які визначили курс Польщі на вихід із соціалістичного табору країн східної Європи, зумовили вектор перебудови системи вищої освіти, зокрема системи фізичного виховання молоді, із прийняттям Законів «Про фізичну культуру» (1984 р.), «Про вищу освіту» (1990 р.). *Верхня хронологічна межа* – 2015 р. – зумовлена входженням Польщі до складу Європейського Союзу (2004 р.) та адаптацією системи вищої освіти та системи фізичного виховання до загальноєвропейських стандартів навчання, визначених у законах «Про вищу освіту» (2005 р.), «Про спорт» (2010 р.), «Про фізичну культуру» зі змінами (1996 р.), наявною статистичною та аналітичною звітністю (станом на 2015 рік) з проблем реформування системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі.

У процесі роботи використовувався комплекс наукових **методів дослідження**: *історичні* (порівняльно-історичний, історико-структурний, ретроспективний, історико-логічний аналіз, періодизація, систематизація, класифікація) – для характеристики розвитку системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі в соціально-економічних та історико-педагогічних умовах досліджуваного періоду; *загальнонаукові* (індукція, дедукція, абстрагування, узагальнення, аналіз, синтез, систематизація тощо) – для теоретичного узагальнення й формулювання мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, висновків, розробки змісту вихідних дефініцій дослідження, систематизації теоретичних положень; *хронологічні* (послідовна періодизація явищ у часі, проблемно-хронологічний) – для простеження розвитку нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі; *формально-логічні* (аналіз і синтез, індукція й дедукція, аналогія, порівняння, гіпотеза, доказ) – для дослідження змісту, логічних взаємозв'язків, сутності

організації системи фізичного виховання у сфері вищої освіти Польщі; *проблемний аналіз* – для структурування комплексу проблем, наявних у системі фізичного виховання студентів Польщі, їхньої систематизації та пошуку варіантів розв’язання; *системний аналіз* – для визначення характеристик, структури, функцій, принципів, особливостей функціонування системи фізичного виховання у сфері вищої освіти Польщі, дослідження зв’язків із зовнішнім і внутрішнім середовищем; *каузальний аналіз* – для встановлення соціально-економічних причин та основних суспільно-політичних тенденцій, які зумовили вектори розвитку системи фізичного виховання у сфері вищої освіти Польщі, виявлення причинно-наслідкових зв’язків у діяльності суб’єктів фізичного виховання; *ситуаційний аналіз* – для визначення базисних передумов, на яких ґрунтуються концептуальні засади розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі; *рекомендаційний аналіз* – для розробки рекомендацій щодо покращення рівня розвитку системи фізичного виховання студентської молоді України, шляхом упровадження передового досвіду Польщі в практику діяльності вітчизняних ВНЗ.

Джерельну базу дослідження становлять:

– документи міжнародних організацій (Ради Європи, Європейського Союзу) щодо політики у сфері фізичної культури та спорту, освітньої політики в Європі;

– офіційні документи, урядові постанови й матеріали з питань вищої освіти та фізичної культури й спорту в Польщі: нормативні документи, доповіді комітетів про розвиток вищої освіти та фізичної культури й спорту, національні програми розвитку вищої освіти, фізичної культури та спорту;

– публікації, статистичні дані про розвиток вищої освіти, вищих навчальних закладів, фізичної культури та спорту, фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі, Міністерства освіти Польщі, Міністерства науки та вищої освіти Польщі, Міністерства спорту і туризму Польщі, доповіді, аналітичні матеріали спортивних громадських організацій, клубів «Академічного спортивного союзу» та ін.;

– дослідження вітчизняних компаративістів, які займаються вивченням теорії та практики вищої освіти, фізичного виховання, зокрема фізичної культури та спорту, у системі вищої освіти Польщі та європейських країн;

– довідково-інформаційна література з проблеми дослідження, матеріали Головного уряду статистики Польщі та інформаційно-ресурсних центрів Monitor Polski, EUR-Lex, довідково-інформаційні бази мережі Інтернет;

– матеріали зарубіжної наукової періодики («Nauka i Szkolnictwo Wyższe», «Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne», «Wychowanie Fizyczne i Sport», «Kultura Wychowanie Fizycznego», «Kultura Fizyczna», «Dydaktyka szkoły wyższej» та ін.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* встановлено періоди та визначено зміст генези системи фізичного виховання у сфері вищої освіти Польщі досліджуваного періоду в контексті прийнятого курсу Польщі на європейську систему цінностей (I-й етап (1980–1990 рр.) характеризується чіткою орієнтацією польської системи фізичного виховання на систему фізичного виховання в Радянському Союзі; II-й етап (1991–

2004 рр.) характеризується спрямованістю на всебічний розвиток людини. Законом «Про вищу освіту» від 12.09.1990 р. вищим навчальним закладам надано великі права та можливості у виборі засобів, форм і методів фізичного виховання; III-й етап (2005–2015 рр.) характеризується перебудовою системи фізичного виховання в Польщі на стандарти навчання в Європейському Союзі); встановлено рівень розвитку системи фізичного виховання у сфері вищої освіти Польщі на початку XXI століття, визначено зміст факторів, які впливають на динаміку показників. У результаті факторного аналізу визначено, що успіх розвитку фізичного виховання у ВНЗ Польщі переважно залежить від показників якості діяльності спортивно-масової роботи всіх працівників спортивних клубів; основними тенденціями вдосконалення системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі є: упровадження в навчальний процес інтерактивних методик навчання; розвиток оздоровчих і рекреаційних методик навчання; використання волонтерського руху для організації та проведення занять з фізичного виховання, спортивних заходів, популяризації олімпійського руху; застосування принципів олімпійського виховання й використання правил «Fair play» у повсякденній діяльності.

Уточнено й конкретизовано поняття вихідних категорій нормативно-правових основ системи фізичного виховання у сфері вищої освіти Польщі, як-от: «система вищої освіти Польщі», «система фізичного виховання Польщі», «рівень розвитку фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі», «концептуальні засади розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі»; уточнено еволюцію змістового наповнення вихідних понять теорії та методики фізичного виховання, педагогіки фізичної культури Польщі на початку XXI століття: фізична культура, цінності фізичної культури, форми фізичної культури, критерії фізичної культури, фізичне виховання, фізична освіта та навчання, фізична рекреація, фізична реабілітація, спорт, принципи фізичного виховання, методи фізичного виховання, засоби фізичного виховання, форми фізичного виховання, фізичний розвиток, здоров'я, фізичні якості, фізична та рухова підготовленість.

Подальшого розвитку набуло розуміння змісту визначальних цільових і функціональних компонентів системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі в досліджуваний період; конкретизація змісту методологічно-змістових засад системи фізичного виховання студентської молоді Польщі та з'ясування змісту концептуальних засад розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі кінця XX – початку XXI століття; розуміння організаційно-правових основ і процесу модернізації системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі в історико-педагогічній ретроспективі; визначення періодизації впроваджуваних перспективних інтерактивних методик навчання в процес фізичного виховання ВНЗ Польщі кінця XX – початку XXI ст.

У науковий обіг уведено маловідомі та раніше невідомі польські джерела, історичні та статистичні факти, що поглиблюють розуміння сутності системи фізичного виховання та перспектив її розвитку у сфері вищої освіти Польщі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони створюють теоретико-методологічні передумови та визначають пріоритетні шляхи модернізації вітчизняної системи фізичного виховання в контексті європейської інтеграції шляхом імплементації передового досвіду Польщі в практику діяльності вищих навчальних закладів України.

Основні положення, результати та висновки можуть бути використані у вищих навчальних закладах при викладанні курсів, написанні монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, курсових і дипломних робіт, проведенні подальших наукових досліджень з проблем фізичного виховання студентської молоді. Основні результати дослідження були використані під час розробки спецкурсу «Система фізичного виховання студентів у вищих навчальних закладах Польщі» для студентів освітніх рівнів «бакалавр», «магістр» зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт».

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (акт про впровадження № 679 від 02.11.2015 р.), Хмельницького інституту соціальних технологій ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (довідка про впровадження № 108 від 10.11.2015 р.), Хмельницького національного університету (акт про впровадження № 155/1590 від 30.11.2015 р.), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка про впровадження № 26 від 04.04.2016 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка про впровадження № 10/15-1326 від 06.05.2016 р.) при підготовці тематичних планів, програм, лекцій з навчальних дисциплін «Фізична культура з методикою викладання», «Технологія вивчення галузі «Фізична культура і здоров'я» та ін.

Особистий внесок здобувача в опублікованій у співавторстві праці полягає в тому, що в статті [10] дисертантом здійснено аналіз розвитку системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі в другій половині ХХ ст., розкрито зміст основних нормативно-правових актів, що безпосередньо здійснюють вплив на розбудову системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні положення й результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації» (Хмельницький, 2015), «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2015), «Професійне становлення особистості» (Хмельницький, 2015), «Забезпечення якісної підготовки майбутніх бакалаврів дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій» (Хмельницький, 2015), «Сучасні тенденції в науці та освіті» (Краків, 2016); *всеукраїнські* – «Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України» (Хмельницький, 2015), «Актуальні проблеми розвитку освіти в сфері фізичної культури та спорту» (Хмельницький, 2016).

Матеріали дисертації доповідалися й обговорювалися на спільному засіданні кафедри педагогіки дошкільної, початкової, середньої і вищої освіти та

управління навчальним закладом та кафедри теорії і методики фізичного виховання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2015–2016 рр.); кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (2015–2016 рр.); кафедри фізичної культури та основ здоров'я Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (2015–2016 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 16 наукових публікаціях автора (15 – одноосібні), з яких 10 відображають основні наукові результати дисертаційного дослідження (зокрема, 3 публікації у вітчизняних наукових фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 6 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (275 найменувань, із них 185 іноземними мовами), додатків (4 на 40 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 257 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 185 сторінках. Роботу ілюстровано 3 таблицями та 8 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, вказано її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, наукові методи дослідження, територіальні й хронологічні межі дослідження та його джерельну базу; розкрито наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про впровадження, апробацію та опублікування результатів, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Фізичне виховання в системі вищої освіти Польщі: концептуальні засади реалізації (кінець ХХ – початок ХХІ століття)» – визначено нормативно-правові аспекти організації системи вищої освіти Польщі; охарактеризовано структуру, розкрито мету, завдання та принципи функціонування системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі; досліджено теоретико-методологічні основи процесу та визначено зміст вихідних дефініцій дослідження.

Установлено значення нормативно-правових засад організації системи вищої освіти Польщі. На основі системно-структурного підходу подано авторське визначення поняття «система вищої освіти Польщі», під яким розуміємо сукупність вищих навчальних закладів, які створені та функціонують відповідно до статутних завдань, уповноважені та відповідають вимогам щодо здійснення підготовки фахівців за освітніми рівнями «бакалавр» та «магістр», забезпечення підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, діяльність яких регламентується законом, державними органами управління з акредитації та контролю із широким залученням громадських організацій у сфері освіти і науки.

Аналіз змісту нормативно-правових актів дозволив визначити, що в розвитку система вищої освіти Польщі пройшла три етапи: перший етап з середини 1980-х рр. до 1991 р.; другий етап з 1992 р. до 2004 р.; третій етап з 2005-2015 р. Такі

часові межі встановлено відповідно до прийняття наріжних нормативно-правових актів у сфері вищої освіти та вступу Польщі до Європейського Союзу, кожен з яких характеризується такими особливостями: на першому етапі відбувається відхід від адміністративно-командного підходу в управлінні сферою вищої освіти, закладаються основи демократизації та гуманізації вищої освіти Польщі; на другому етапі відбувається становлення сучасної системи вищої освіти Польщі, набувають широкої автономії вищі навчальні заклади, проходить адаптація нормативно-правових основ до норм Європейського Союзу; на третьому етапі набувають широкого впровадження в практику вищої освіти державні стандарти за напрямками та освітніми рівнями, створюються контрольні-наглядові та дорадчі органи громадського управління вищою освітою в Польщі, відбувається інтеграція вищої освіти Польщі до Європейської спільноти.

Установлено, що за досліджуваний період відбулися суттєві зміни в системі фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі, зокрема в правовій, економічній, соціальній та програмно-нормативній площинах. Було надано широкі повноважень ВНЗ Польщі, що зумовило створення необхідних передумов для: вільного вибору засобів, методів, форм фізичного виховання студентів, упровадження сучасних технологій навчання та виховання в освітній процес, модернізації організаційних основ системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі. У структурному аспекті польські науковці поділяють функціональні складники мети фізичного виховання на: креативну (творчу); оптимізаційну; мінімальну; корегувальну.

Структурна схема системи фізичного виховання ВНЗ Польщі має складники: соціальну та педагогічну підсистеми, які об'єднані загальною метою та завданнями та спираються на принципи фізичного виховання. Соціальна підсистема фізичного виховання є основою й визначає функції фізичного виховання. Педагогічна підсистема фізичного виховання забезпечує виконання педагогічних завдань, використання інноваційних форм і методів фізичного виховання. Розкрито сутність завдань, об'єднаних у групи: освітні, оздоровчі, виховні.

Розкрито зміст системи фізичного виховання у сфері вищої освіти Польщі, якій притаманні такі функції: суспільна, пізнавальна, оздоровчо-гігієнічна, дидактична, соматична, естетична, комунікативна, утилітарна, творча, емоційно-видовищна, відновлювально-рекреаційна.

Визначено та розкрито сутність принципів функціонування системи фізичного виховання у ВНЗ: свідомості й активності, усебічного розвитку особистості, оздоровчої спрямованості, науковості, доступності, послідовності й систематичності, наочності, безперервності, міцності, зв'язку із майбутньою професійною діяльністю.

Установлено, що ефективність сучасної системи фізичного виховання студентів розглядають на особистісному та суспільному рівнях. Сучасний розвиток сфери фізичної культури та спорту, на думку польських науковців (Н. Grabowski, U. Jankowska, T. Koszyc, A. Nowakowski та ін.), залежно від фаху та профілю навчання вимагає вивчення додаткових дисциплін у ВНЗ Польщі:

політика держави в спортивній галузі, економіка спортивної діяльності, інформатика в спорті, фізична рекреація, фізична реабілітація, спортивне право, глобалізація в спорті та ін.

Відстежено еволюцію змісту та розкрито сутнісне наповнення вихідних положень теорії та методики фізичного виховання, педагогіки фізичної культури: фізична культура, цінності фізичної культури, форми фізичної культури, критерії фізичної культури, її цінності, фізична освіта та навчання, фізична рекреація, реабілітація, спорт, принципи фізичного виховання, його методи й засоби, форми фізичного виховання, фізичний розвиток, здоров'я, фізичні якості, фізична та рухова підготовленість.

Удосконалення теоретико-методологічної бази системи фізичного виховання Польщі відбувається у світлі євроінтеграційних процесів, адже зближення наукових та культурних традицій у єдиному освітньому європейському просторі зумовлює потребу перегляду вихідних засад і мети функціонування системи вищої освіти Польщі загалом, зокрема фізичного виховання.

У другому розділі – «Організаційно-правові та змістові засади фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі кінця ХХ – початку ХХІ століття» – розкрито зміст організаційно-правових засад фізичного виховання у ВНЗ Польщі; визначено сутнісне наповнення методологічно-змістових засад фізичного виховання у ВНЗ Польщі (зміст навчальних програм, методів, засобів, форм); охарактеризовано показники та визначено рівень розвитку фізичного виховання у ВНЗ Польщі.

У процесі дослідження визначено, що правову основу системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі становлять закони, розпорядження, цільові програми, інструкції, тощо. До правових документів, які регулюють організацію та функціонування системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі, належать: закон «Про вищу освіту» від 12.09.1990 р.; закон «Про фізичну культуру» від 18.01.1996 р.; закон «Про громадські об'єднання» від 07.04.1989 р.; закон «Про господарчу діяльність» від 23.12.1988 р.; закон «Про Державні закази» від 29.01.2004 р.; закон «Про суспільну і добровольчу діяльність» від 24.04.2003 р.

Установлено, що процес фізичного виховання у ВНЗ Польщі має два вектори розвитку, перший – удосконалення системи організації та проведення обов'язкових занять із фізичного виховання, з подальшим поступовим переходом до організації занять на волонтерських засадах; другий – залучення максимальної кількості студентів до занять у спортивних клубах, зобов'язаних урахувати інтереси та прагнення сучасної молоді.

Визначено, що перший етап розвитку системи фізичного виховання у сфері вищої освіти Польщі (з 1980 р. до 1990 р.) характеризується позитивною динамікою досліджуваних показників і припадає на соціалістичний вектор розвитку Польщі; другий етап (з 1991 р. до 2004 р.), на якому спостерігається стагнація показників до початку 2000 р., припадає на зміну та визначення нових векторів розвитку Польщі як європейської держави, демократизацію суспільства, побудови ринкових відносин; третій етап (з 2005 р до 2015 р.) характеризується

покращенням досліджуваних показників, що зумовлюється вступом Польщі до Європейського Союзу, стабілізацією усіх сфер суспільного життя.

Методологічно-змістові засади фізичного виховання у ВНЗ Польщі потребують дотримання загальних правил Міністерства науки і вищої освіти щодо організації процесу навчання, розробки навчальних програм, здійснення планування, а також висувають спеціальні вимоги до організації та проведення занять з фізичного виховання студентської молоді. Зміст програм фізичного виховання всіх рівнів і типів ВНЗ Польщі мусить відповідати Державним стандартам вищої освіти й повинен мати виражену соціальну та оздоровчу спрямованість, сприяти розвитку особистості засобами фізичного виховання, мати чітко окреслені кінцеві результати навчання, містити обов'язкову та варіативну частини. Як основний вид занять з фізичного виховання в Польщі використовується лекція, яка є базовою формою надання дидактичних знань, формування рухових умінь і навичок студентів, реалізації завдань навчання та проводиться у вигляді аудиторних (теоретичних) і практичних занять.

За показниками статистичної звітності у сфері фізичної культури та спорту Польщі із використанням методу статистичної оцінки чинників соціально-економічного розвитку Р. Кулинича встановлено, що показники результативності діяльності фізичного виховання у ВНЗ Польщі в період з 2006 р. по 2013 р. мали негативну динаміку, окрім кількості спортивних секцій, а найкращим був стан розвитку фізичного виховання у 2006 р., а найгіршим – у 2013 р. Провідною причиною такої динаміки досліджуваних показників є переорієнтація та перебудова всіх основ системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі до вимог та стандартів Європейського Союзу, що вимагає тривалого часу та значних фінансових ресурсів для оновлення матеріально-технічної бази до рівня сучасних вимог, докорінної зміни системи підготовки педагогічних кадрів, налагодження діяльності спортивних студентських клубів на волонтерських засадах у новому нормативно-правовому полі тощо.

У результаті аналізу психолого-педагогічної літератури визначено, що для більшості абітурієнтів та студентів перших і других курсів характерним є дещо знижені функціональні можливості організму стосовно показників фізичного розвитку, що вимагає розробки відповідних корекційних оздоровчих програм з фізичного виховання у ВНЗ Польщі. На думку укладачів рапорту «*Rekreacyjna aktywność fizyczna Polaków natle Europy*», такий стан речей зумовлений соціально-економічними умовами, у яких проживає молодь, надмірним харчуванням, малорухливим способом життя внаслідок урбанізації та комп'ютеризації суспільства, відсутністю сталої мотивації щодо занять фізичними вправами з метою підтримання здоров'я та довголіття.

Факторний аналіз показав, що успіх розвитку фізичного виховання у ВНЗ Польщі значною мірою залежить від показників якості діяльності спортивно-масової роботи всіх працівників спортивних клубів.

У третьому розділі – «Перспективні напрями вдосконалення фізичного виховання у вищій освіті Польщі та України на початку ХХІ століття» – визначено концептуальні засади розвитку фізичного виховання в системі вищої

освіти Польщі; розкрито сутність основних напрямів модернізації системи фізичного виховання молоді у вищих навчальних закладах Польщі; досліджено зміст провідних інноваційних освітніх та виховних технологій фізичного виховання студентської молоді Польщі; визначено перспективні напрями використання провідного досвіду Польщі з фізичного виховання студентської молоді в Україні.

Розглянуто основні концептуальні засади розвитку фізичного виховання в Польщі. Під поняттям «концептуальні засади розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі» розуміють наріжні принципи, напрями, механізми досягнення стратегічної мети розвитку фізичного виховання, виписані на законодавчому рівні в нормативно-правових документах, які мають загальнообов'язкову юридичну силу.

Установлено, що основними концептуальними засадами розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі є: підвищення ключових компетенцій студентської молоді у сфері фізичної культури та спорту; підвищення якості навчального процесу та виховання у сфері фізичної культури та спорту шляхом застосування передового, інноваційного педагогічного досвіду, інноваційних технологій у процесі фізичного виховання студентської молоді; створення та розповсюдження знань про європейську систему навчання протягом усього життя у сфері фізичної культури та спорту; посилення привабливості європейських закладів вищої освіти шляхом забезпечення мобільності та співробітництва між ВНЗ ЄС, покращення та розвиток матеріально-технічної бази фізичної культури та спорту; поліпшення процесу навчання у сфері фізичної культури та спорту, сприяння різноманітності європейської мовної та міжкультурної свідомості; боротьба з допінгом у студентському спорті, профілактика насильства в ході спортивних змагань, а також нетерпимості та дискримінації; заохочення волонтерства до розвитку студентського спорту.

У процесі дослідження встановлено, що інноваційні технології навчання з фізичного виховання спрямовані на вирішення актуальних потреб суспільства, освіти, окремих студентів та спираються на використання нових знань, базуються на мотиваційній основі суб'єктів педагогічної діяльності, сприяють розвитку ініціативи особистості, її творчих здібностей, формують потребу в загальному культурному розвитку, збереженню здоров'я, професійному самовдосконаленню та самоосвіті. Велику увагу польські науковці (J. Bielski, I. Bittner, Z. Gilewicz та ін.) приділяють упровадженню в освітній процес інтерактивних методик формування теоретичних знань з фізичного виховання, доведення до розуміння студентами істини про важливість здоров'я як найвищої цінності для людини, використання ігрових технологій навчання та вдосконалення фізичних якостей тощо. Інтерактивна лекція передбачає діалог лектора зі студентами щодо вирішення проблемних питань, які розглядаються в лекційному матеріалі. Вона має пошуковий характер і стимулює активну діяльність студента в розв'язанні навчальних завдань.

Виявлено, що провідними тенденціями розвитку системи фізичного виховання молоді у ВНЗ Польщі є: упровадження в навчальний процес

інтерактивних методик навчання та тренування; удосконалення змісту оздоровчих і рекреаційних методик навчання та впровадження їх у повсякденне життя студентів; розвиток волонтерського руху в організації та проведенні занять з фізичного виховання, спортивних заходів, популяризації олімпійського руху; застосування принципів олімпійського виховання й використання правил «Fair play». Модернізацію системи фізичного виховання молоді у ВНЗ розглядають не лише як зміну засобів, форм і методів навчання фізичним вправам, рухової активності, розвитку фізичних якостей і функціональних можливостей студентів, а більше як виховання в них етичних, моральних, суспільно-значущих цінностей і переконань, умінь спілкування, культури поведінки, надання допомоги, збереження свого здоров'я та здоров'я інших.

Установлено, що пріоритетом ефективного формування особистої фізичної культури молоді є впровадження в освітній процес інноваційних технологій оздоровлення засобами фізичної культури та спорту, розробка та застосування в повсякденному житті студентів особистих технологій оздоровлення.

У результаті проведеного дослідження визначено можливість творчого використання ідей позитивного польського досвіду організації та функціонування системи фізичного виховання у сфері вищої освіти в практику діяльності ВНЗ України на інституційному, інформаційному, методичному, змістовому та практичному рівнях.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено дослідження розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі кінця ХХ – початку ХХІ століття. Визначено суттєві зміни в політичному, економічному та освітньому напрямках розвитку такої системи. На підставі здійсненого аналізу розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі кінця ХХ – початку ХХІ століття було зроблено **висновки** щодо означеного процесу.

1. Досліджено нормативно-правові засади організації системи вищої освіти Польщі. На основі системно-структурного підходу розглянуто поняття «система вищої освіти Польщі», під яким розуміють сукупність вищих навчальних закладів, що створені і функціонують відповідно до статутних завдань, повноважень та відповідають вимогам підготовки фахівців за освітніми рівнями «бакалавр» і «магістр», забезпечують підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації, діяльність яких регламентується законом, державними органами управління з акредитації та контролю, широким залученням громадських організацій у сфері освіти й науки. Аналіз змісту нормативно-правових актів засвідчив, що в розвитку система вищої освіти Польщі пройшла три етапи: перший етап з середини 1980-х рр. до 1991 р.; другий етап з 1992 р. до 2004 р.; третій етап з 2005–2015 р. Відповідно до системних змін організаційної структури вищої освіти Польщі відбувались зміни в системі організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах, які ми структурували за трьома етапами:

I-й етап (1980–1990 рр.) характеризувався чіткою орієнтацією польської системи фізичного виховання на систему фізичного виховання в Радянському Союзі. Характерними рисами системи фізичного виховання в зазначений період було те, що вона спрямовувалась головним чином на підготовку людини до майбутньої трудової діяльності і захисту Батьківщини;

II-й етап (1991–2004 рр.) характеризувався відходом орієнтирів у підготовці молоді в системі фізичного виховання Польщі від системи фізичного виховання в Радянському Союзі. Особливістю фізичного виховання в цей період було те, що воно було спрямоване головним чином на всебічний розвиток людини. Законом «Про вищу освіту» від 12.09.1990 р. вищим навчальним закладам надавались великі права й можливості у виборі засобів, форм і методів фізичного виховання. Водночас правова база розвитку фізичної культури відповідно до нових вимог ще не була сформована;

III-й етап (2005–2015 рр.) характеризувався переорієнтацією системи фізичного виховання в Польщі на стандарти навчання у Європейському Союзі. Змінювалась структура системи освіти в Польщі. У ВНЗ фізичне виховання спрямовувало роботу викладача та студента на розвиток тих фізичних якостей і реалізацію фізичних можливостей, які хотів би розвинути в себе студент. Упроваджено поняття мінімального (граничного) рівня розвитку основних фізичних якостей, якими має володіти студент. Студент разом з викладачем фізичного виховання розробляє карту навчання, у якій відображає напрями діяльності з особистого фізичного розвитку. У ВНЗ Польщі проводиться робота щодо залучення осіб з відхиленням розумового та фізичного розвитку до повноцінного соціального життя, можливості отримати вищу освіту. Одним з головних елементів цієї роботи є фізичне виховання.

2. Обґрунтовано структуру, мету, завдання та принципи функціонування фізичного виховання у ВНЗ Польщі. Установлено, що метою фізичного виховання у ВНЗ Польщі є сприяння гармонійному розвитку особистості, збереження здоров'я як особливої цінності людини, підготовка до суспільного та сімейного життя, підготовка її до вільного ринку праці. Мету фізичного виховання польські науковці поділяють на: креативну (творчу), оптимізаційну, мінімальну й корегувальну. Система фізичного виховання ВНЗ Польщі вирішує такі завдання: освітні, оздоровчі, виховні. Визначено та проаналізовано сутність принципів функціонування системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі, як-от: свідомості й активності, усебічного розвитку особистості, оздоровчої спрямованості, науковості, доступності, послідовності й систематичності, наочності, безперервності, міцності, зв'язку з майбутньою професійною діяльністю.

3. Проведено системно-функціональний аналіз змісту вихідних дефініцій науково-категорійного апарату системи фізичного виховання Польщі в історичній ретроспективі, який дозволив визначити генезис становлення сучасного розуміння їх змісту. Установлено, що фізична культура розглядається польськими науковцями крізь призму еволюційного, аксіологічного, діяльнісного, гуманістичного, системного, структурного, особистісного, праксеологічного підходів і має багато тлумачень. Визначено зміст понять шляхом узагальнення

генезису розвитку їхнього змісту: «фізична культура», «фізичне виховання», «спорт», «система фізичного виховання», «фізична рекреація».

4. У результаті проведеного аналізу офіційних статистичних документів та урядових звітів Польщі розкрито зміст показників та визначено рівні розвитку фізичного виховання в системі ВНЗ Польщі на початку XXI століття. З'ясовано, що «рівень розвитку фізичного виховання в навчальних закладах Польщі» – це якісний стан системи, у якому вона перебуває певний проміжок часу й характеризується відповідними кількісними показниками, які визначають сутність та специфіку її функціонування з точки зору соціально-економічної корисності для суспільства. З'ясовано, що найбільш активними у сфері фізичної культури та спорту Польщі є люди з середньою (68,9 %) і вищою освітою (60,9 %). Особливим є те, що більше 30 % молоді у віці 17–19 років, які навчаються у ВНЗ, пояснюють своє небажання займатись фізичними вправами відсутністю інтересу до активної рухової діяльності. Також згідно з урядовою статистикою 21,4 % респондентів зазначають, що на їхню інертність стосовно активного способу життя впливає незадовільна організація фізкультурно-масової роботи, відсутність належної спортивної інфраструктури (21,4 %), відсутність вільного часу (21,1 %). Визначено, що більшість абітурієнтів та студентів перших і других курсів характеризуються дещо зниженими функціональними можливостями організму порівняно з показниками фізичного розвитку, що вимагає розробки відповідних корекційних оздоровчих програм з фізичного виховання у ВНЗ. Проведений аналіз дозволяє констатувати, що такий стан зумовлений соціально-економічними умовами, у яких проживає молодь, надмірним харчуванням, малорухливим способом життя внаслідок урбанізації та комп'ютеризації, відсутністю сталої мотивації щодо занять фізичними вправами для підтримання здоров'я та довголіття. У результаті факторного аналізу визначено, що успіх у справі розвитку фізичного виховання у ВНЗ Польщі значною мірою залежить від показників якості спортивно-масової роботи всіх працівників спортивних клубів.

5. Установлено, що провідні тенденції розвитку системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі передбачають виховання в студентів загальноприйнятих етичних і моральних норм поведінки, уміння спілкуватися, надавати першу допомогу, берегти своє здоров'я та здоров'я навколишніх. Модернізація системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі відбувається за декількома напрямками: упровадження в навчальний процес інтерактивних методик навчання; розвиток оздоровчих і рекреаційних методик навчання та впровадження їх у життя студентів; використання волонтерського руху для організації та проведення занять з фізичного виховання, спортивних заходів, популяризації олімпійського руху; застосування принципів олімпійського виховання й використання правил «Fair play» у повсякденній діяльності.

На основі теоретико-методологічного обґрунтування основних напрямів модернізації системи фізичного виховання молоді у ВНЗ Польщі встановлена можливість творчого використання провідних ідей польського досвіду організації та функціонування системи фізичного виховання у сфері вищої освіти в практику

діяльності ВНЗ України на інституційному, інформаційному, методичному, змістовому та практичному рівнях:

– *на інституційному рівні* – активізація співпраці ВНЗ України з ВНЗ Європи, міжнародними спортивними організаціями на території України; активна участь науково-педагогічного персоналу кафедр фізичного виховання в міжнародних наукових і спортивних програмах, конкурсах на здобуття грантів з проведення наукових досліджень у сфері фізичної культури і спорту;

– *на інформаційному рівні* – забезпечення доступу до інформаційних ресурсів інших країн з питань здорового способу життя, оздоровчих тренувань, рекреаційного відновлення, оздоровчих систем тощо; довідкових послуг; навчально-тренувальних оздоровчих програм та програм за видами спорту; формування електронного каталогу програм і курсів індивідуальних занять фізичними вправами оздоровчого та рекреаційного спрямування;

– *на методичному рівні* – удосконалення рівня підготовки викладачів фізичного виховання, тренерів та інструкторів спортивних клубів з метою підвищення фахової компетентності, забезпечення якісного рівня проведення зі студентами занять з оздоровчою спрямованістю; розробка індивідуальних планів занять, упровадження новітніх форм занять фізичними вправами; застосування інноваційних технологій виховання та навчання на основі індивідуально зорієнтованої моделі організації процесу фізичного виховання;

– *на змістовому рівні* – розроблення індивідуально зорієнтованих програм занять зі студентами оздоровчого, рекреаційного, спортивного, реабілітаційного спрямування;

– *на практичному рівні* – сприяння створенню студентських спортивних клубів, розвитку волонтерського руху; розробка та впровадження системи оцінювання навчальної діяльності студентів; підсумкова атестація студентів з фізичного виховання має відбуватися, як з усіх інших академічних дисциплін; проведення занять зі студентами із застосуванням сучасних технологій і засобів оздоровчого тренування та широким використанням таких форм роботи: занять за індивідуально розробленими планами; попереднє, поточне та кінцеве діагностування рівня фізичної підготовленості, теоретичної та методичної обізнаності щодо самостійних занять фізичними вправами різного спрямування; формування стійкої позитивної мотивації здорового способу життя та занять фізичною культурою та спортом; залучення студентів до всіх видів спортивно-масової роботи у ВНЗ; регулярне проведення самостійних занять студентів у групах за обраними видами спорту.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективними напрямками подальших наукових пошуків можуть бути: визначення змісту авторських методик фізичного виховання студентської молоді, перспективних форм організації процесу фізичного виховання, аналізу змісту провідних практик вищих навчальних закладів, установлення закономірностей розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти в контексті подальшої інтеграції Польщі в систему цінностей Європейського Союзу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Опубліковані праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Кошура А. Вихідні дефініції понятійно-категоріального апарату системи фізичного виховання у вищій освіті Польщі / Андрій Кошура // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць. – Хмельницький : ХГПА, 2015. – Вип. 19 – С. 105–109.

2. Кошура А. Інноваційні освітні та виховні технології фізичного виховання студентської молоді Польщі / Андрій Кошура // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. Сер. : Педагогіка та психологія. – Чернівці : ЧНУ, 2015. – Вип. 749. – С. 84–93.

3. Кошура А. Концептуальні засади розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі / Андрій Кошура // Молодь і ринок : щомісячн. наук.-пед. журн. – Дрогобич, 2015. – № 10 (129). – С. 156–160.

4. Кошура А. Нормативно-правові аспекти організації системи вищої освіти Польщі в світлі завдань фізичного виховання студентської молоді / Андрій Кошура // Молодь і ринок : щомісячн. наук.-пед. журн. – Дрогобич, 2015. – № 7 (126). – С. 155–161.

5. Кошура А. Організаційно-правові засади фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі / Андрій Кошура // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. Сер. : Педагогіка та психологія. – Чернівці : ЧНУ, 2015. – Вип. 759. – С. 89–98.

6. Кошура А. Фізичне виховання в системі вищої освіти Польщі / Андрій Кошура // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. Сер. : Педагогіка та психологія. – Чернівці : ЧНУ, 2015. – Вип. 748. – С. 64–74.

7. Кошура А. В. Основні напрями модернізації системи фізичного виховання молоді у вищих навчальних закладах Польщі / А. В. Кошура // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журн. – Суми : вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 6 (50). – С. 423–433.

8. Кошура А. В. Перспективні напрями удосконалення фізичного виховання у вищій освіті Польщі / А. В. Кошура // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – К : Гнозис, 2015. – Дод. 1 до вип. 36, т. I (61) : темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – С. 205–214.

9. Кошура А. В. Показники та рівень розвитку фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі / А. В. Кошура // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – Хмельницький : ХІСТ, 2015. – № 10. – С. 39–43.

10. Мозолев О. М. Розвиток фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі на рубежі ХХ–ХХІ сторіччя / О. М. Мозолев, А. В. Кошура // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – К. : Університет «Україна», 2015. – № 11. – С. 140–143.

Опубліковані праці апробаційного характеру

11. Кошура А. Інтерактивні технології фізичного виховання студентської молоді Польщі / Андрій Кошура // Забезпечення якісної підготовки майбутніх бакалаврів дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій :

матеріали міжнар. (заоч.) наук.-практ. конф. (Хмельницький, 02 жовт. 2015 р.). – Хмельницький : ХГПА, 2015. – С. 117–120.

12. Кошура А. Нормативно-правові основи фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі / Андрій Кошура // Професійне становлення особистості : психол.-пед. наук. журн. – Хмельницький : ХНУ, 2015. – № 4. – С. 112–118.

13. Кошура А. В. Організаційні засади фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі / А. В. Кошура // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : тези VIII всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 10 груд. 2015 р.). – Хмельницький : вид-во НАДПСУ, 2015. – С. 546–547.

14. Кошура А. В. Нормативно-правові основи організації системи вищої освіти Польщі / Андрій Вікторович Кошура // Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації : зб. тез II міжнар. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 8–9 жовт. 2015 р.). – Хмельницький : ХУУП, 2015. – С. 155–157.

15. Кошура А. В. Принципи та функції фізичного виховання в вищих навчальних закладах Польщі / Андрій Вікторович Кошура // Актуальні проблеми розвитку освіти в сфері фізичної культури та спорту : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 25 трав. 2016 р.) – Хмельницький : ХГПА, 2016. – С. 47–53.

16. Кошура А. В. Система фізичного виховання вищих навчальних закладів Польщі / А. В. Кошура // *Współczesne tendencje w nauce i edukacji : zbiór artykułów naukowych konferencji międzynarodowej naukowo-praktycznej* (Krakow, 30.10.2016–31.10.2016). – Warszawa : Wydawca Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. – S. 47–50.

АНОТАЦІЇ

Кошура А. В. Розвиток фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі кінця ХХ – початку ХХІ століття. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2017.

У дисертації висвітлено особливості та теоретичні засади розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі. Визначено сутність понять «система вищої освіти Польщі», «система фізичного виховання Польщі», «рівень розвитку фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі», «концептуальні засади розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі» та розкрито їхні специфічні ознаки, визначено структуру, мету, завдання та принципи функціонування, рівень розвитку системи фізичного виховання ВНЗ Польщі. Охарактеризовано історичні витоки та генезис розвитку системи фізичного виховання в сфері вищої освіти Польщі кінця ХХ – початку ХХІ ст. Визначено концептуальні засади розвитку системи фізичного виховання у ВНЗ Польщі, встановлено перспективні шляхи модернізації та впровадження інноваційних навчальних та освітніх технологій у процес фізичного виховання студентської молоді Польщі, окреслено можливості використання позитивного польського

досвіду в Україні на інституційному, інформаційному, методичному, змістовому та практичному рівнях.

Ключові слова: вища освіта, фізичне виховання, система фізичного виховання в сфері вищої освіти, концептуальні засади розвитку, політика у сфері фізичної культури і спорту.

Кошура А. В. Развитие физического воспитания в системе высшего образования Польши конца XX – начала XXI столетия. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2017.

В диссертации освещены особенности и теоретические основы развития физического воспитания в системе высшего образования Польши. Определена сущность понятий «система высшего образования Польши», «система физического воспитания Польши», «уровень развития физического воспитания в высших учебных заведениях Польши», «концептуальные основы развития физического воспитания в системе высшего образования Польши» и раскрыты их специфические признаки, определены структура, цель, задачи и принципы функционирования, уровень развития системы физического воспитания вузов Польши. Охарактеризованы исторические истоки и генезис развития системы физического воспитания в сфере высшего образования Польши конца XX – начала XXI вв. Определены концептуальные основы развития системы физического воспитания в вузах Польши, освещены перспективные пути модернизации и внедрения инновационных учебных и образовательных технологий в процесс физического воспитания студенческой молодежи Польши, очерчены возможности использования положительного польского опыта в Украине на институциональном, информационном, методическом, содержательном и практическом уровнях.

Ключевые слова: высшее образование, физическое воспитание, система физического воспитания в сфере высшего образования, концептуальные основы развития, политика в сфере физической культуры и спорта.

Koshura A. V. Development of Physical Education in Higher Education System of Poland at the End of XX – Beginning of XXI Century. – Manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2017.

The peculiarities and theoretical basis for the development of physical education in higher education in Poland have been analyzed in the dissertation. Essence of concepts of «higher education system of Poland», «system of physical education of Poland, level of development of physical education in higher educational institutions of Poland», «conceptual bases of development of physical education in higher education system of Poland» have been revealed by their specific features, the structure, goal, objectives and

principles of functioning, the level of development of the system of physical education of universities in Poland have been shown. The historical origins and genesis of development of the system of physical education in higher education of Poland in the late XX – early XXI centuries have been described. The author defines the conceptual basis for the development of the system of physical education in universities of Poland, establishes the promising way of modernization and implementation of innovative teaching and learning technologies in the process of physical education of students of Poland, outlines the possibility of using the positive Polish experience in Ukraine at the institutional, informational, methodological, substantive and practical levels.

The concept of «higher education system of Poland» is considered from the point of view of systemic-structural approach and which refers to the totality of higher educational institutions that are established and operated according to statutory objectives, powers and comply with the requirements regarding the implementation of training specialists at educational qualification levels «bachelor» and «master», to ensure the training of highly qualified scientific personnel, whose activity is regulated by law, government authorities accreditation and monitoring with broad involvement of public organizations in the sphere of education and science. Content analysis of legal acts has allowed determining that in its development the higher education system of Poland has passed three stages: the first stage from the mid-1980-s until 1990; the second phase from 1990 to 2004; the third stage from 2004 to 2015.

Block diagram of the system of physical education of higher educational institutions of Poland includes social and pedagogical system of physical education, which are united by the common purpose and objectives and rely on principles of physical education and conditions for the successful operation of the system of physical education. The social system of physical education includes the foundations and functions of physical education. Pedagogical system of physical education includes teaching objectives, forms and methods of physical education. The content determines that the system of physical education in higher education Poland has the following functions: social, educational, health and hygienic, didactic, somatic, aesthetic, communicative, utilitarian, creative, emotional, entertaining, rehabilitational and recreational. The essence and principles of functioning of system of physical education in higher educational institutions of Poland have been defined, namely: consciousness and activity, full development of personality, wellness orientation, scientific character, availability, consistency and systematicity, clarity, continuity, strength, connection with the future professional activities.

The term «conceptual framework for the development of physical education in higher education system of Poland», is advisable to understand the cornerstone principles, directions and mechanisms for achieving the strategic development objectives of physical education in higher education system of Poland in the long term, it has been discharged at the legislative level in the legal documents that have binding legal force. Conceptual bases of development of physical education in higher education of Poland is aimed at achieving the strategic goal of comprehensive development of personality by means of physical education, health of students, improving their health and mood, increase motor activity, implementation in routine activity of health

technologies, learning tools and recreational recovery. They include improving the quality of educational process, development of competences of students in the sphere of physical culture and sports, preparing them for professional activities, social relations, family life, competitiveness in the labour market, formation of positive attitude to life and people.

Key words: higher education, physical education, physical education in higher education, conceptual framework development, policy in the sphere of physical culture and sports.

Підписано до друку 07.03.2017 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 93.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.